

Neposkytnutí pomoci

U přímého úmyslu podle § 15 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku pachatel chtěl způsobem uvedeným v trestním zákoně porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem. I když u přímého úmyslu mluví zákon jen o složce volní, je nutno logickým výkladem dospět k závěru, že slovem chtěl je vyjádřena jak volní složka, tak i složka vědomostní, neboť v psychice pachatele nutně musela existovat i představa o chráněném zájmu, vůči němuž směřovala vůle pachatele ho poškodit nebo ohrozit. Vůli nakonec není ani možno izolovat od vědomí, neboť je vždy spojena se sledovaným cílem či záměrem, a proto jí musí předcházet uvědomění si tohoto cíle nebo záměru. Pokud pachatel předpokládal, že k porušení nebo ohrožení zájmu chráněného trestním zákoníkem nezbytně a nutně dojde, jde vždy o úmysl přímý, neboť pokud pachatel pokládá uvedený následek za nutný, zcela jistě jej také chce, a nejde tudíž o pouhé srozumění s tím, co pachatel svým jednáním působí. Pro nepřímý úmysl podle § 15 odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. zákoníku, platí, že o něj jde, pokud pachatel věděl, že svým jednáním může způsobem uvedeným v zákoně porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem, a pro případ, že je způsobí, byl s tím srozuměn. Srozuměním se rozumí i smíření pachatele s tím, že způsobem uvedeným v trestním zákoně může porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem. Srozumění pachatele u nepřímého úmyslu vyjadřuje aktivní volní vztah pachatele k způsobení následku relevantního pro trestní právo, čímž je míněna vůle, jež se projevila navenek, tj. chováním pachatele. Podle trestněprávní nauky není způsobení následku přímým cílem pachatele, ani nevyhnutelným prostředkem (přímo ho nechce), neboť pachatel sleduje svým záměrem cíl jiný, který může být z hlediska trestního práva jak cílem relevantním, tak i cílem nezávadným. Přitom je však pachatel vždy srozuměn s tím, že realizace tohoto cíle předpokládá způsobení následku významného pro trestní právo, avšak tento následek je nechtěným, pouze vedlejším následkem jednání pachatele, s kterým je však srozuměn. Na takové srozumění lze usuzovat z toho, že pachatel nepočítal s žádnou konkrétní okolností, která by mohla zabránit následku, který si představoval jako možný, a to ať už by šlo o jeho vlastní zásah, nebo o zásah někoho jiného.

(Usnesení Nejvyššího soudu České republiky č.j. 8 Tdo 144/2020-275, ze dne 24.3.2020)

Nejvyšší soud, soud pro mládež, rozhodl v neveřejném zasedání konaném dne 24. 3. 2020 o dovolání obviněného mladistvého AAAAA (pseudonym), nar. XY ve XY, bytem XY, proti usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích, soudu pro mládež, ze dne 23. 9. 2019, sp. zn. 3 Tmo 11/2019, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Okresního soudu ve Strakoniciích, soudu pro mládež, pod sp. zn. 5 Tm 1/2019, tak, že podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. se zrušují z podnětu mladistvého AAAAA, a s přiměřeným použitím § 261 tr. ř. také ohledně spoluobviněného mladistvého BBBBB (pseudonym), nar. XY, usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích, soudu pro mládež, ze dne 23. 9. 2019, sp. zn. 3 Tmo 11/2019, a rozsudek Okresního soudu ve Strakoniciích, soudu pro mládež ze dne 5. 4. 2019, sp. zn. 5 Tm 1/2019. Podle § 265k odst. 2 tr. ř. se zrušují další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. se přikazuje Okresnímu soudu ve Strakoniciích, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Z odůvodnění :

I. Rozhodnutí soudů nižších soudů

1. Rozsudkem Okresního soudu ve Strakoniciích, soudu pro mládež (dále „soud prvního stupně“ či „nalézací soud“), ze dne 5. 4. 2019, sp. zn. 5 Tm 1/2019, byli obvinění mladiství AAAAA a BBBB, nar. XY uznáni vinnými proviněním neposkytnutí pomoci podle § 150 odst. 1 tr. zákoníku, jehož se dopustili skutkem popsáním tak, že dne 30. 4. 2018 ve 21.55 hodin v obci Bavorov, ulici XY, okres Strakonice, při dopravní nehodě osobního automobilu zn. Škoda Octavia 1U, registrační značky XY, které havarovalo mimo komunikaci, převrátilo se na střechu do koryta řeky Blanice v prostoru nad jezem, přestože byli na místě nehody přítomni, neposkytli potřebnou pomoc účastníkovi nehody, mladistvému CCCCC (pseudonym), nar. XY, když z místa nehody utekli, kdy neprojevili ani snahu přivolat potřebnou pomoc, přičemž mladistvý CCCCC následně dne 2. 5. 2018 v Nemocnici v Českých Budějovicích zemřel, a příčinou smrti bylo utopení.

2. Za toto provinění byl mladistvý AAAAA odsouzen podle § 150 odst. 1 tr. zákoníku za použití § 24 odst. 1 písm. a), § 26 odst. 1 z. s. m., § 62 odst. 1 a § 63 odst. 1 tr. zákoníku k trestnímu opatření obecně prospěšných prací ve výměře 100 (sto) hodin.

3. Stejně bylo rozhodnuto o vině a trestním opatření mladistvého BBBB. Poškození byli podle § 229 odst. 1 tr. ř. odkázáni na řízení ve věcech občanskoprávních.

4. Krajský soud v Českých Budějovicích, soud pro mládež, jako soud odvolací (dále „odvolací soud“) usnesením ze dne 23. 9. 2019, sp. zn. 3 Tmo 11/2019, odvolání obou mladistvých jako nedůvodná podle § 256 tr. ř. zamítl.

II. Dovolání a vyjádření k němu

5. Proti tomuto usnesení odvolacího soudu podal mladistvý AAAAA prostřednictvím obhájce s odkazem na § 265b odst. 1 písm. g), h) tr. ř. dovolání, jež zaměřil výhradně proti vadnosti použité právní kvalifikace pro nedostatky v posouzení zavinění, a to na základě skutkového stavu, jenž byl soudy správně zjištěn. Soudy nesprávně dospěly k závěru, že spáchal úmyslné provinění neposkytnutí pomoci podle § 150 odst. 1 tr. zákoníku, aniž by braly dostatečně do úvahy, že na místě činu byla zajištěna potřebná pomoc ze strany dalších dvou osob, které byly ve vodě a snažily se poškozeného CCCCC z vozidla pod vodou vyprostit, a zároveň již jinou osobou byla přivolána záchranka. Podle mladistvého tak již nebylo jeho povinností zůstat na místě a vyčkávat, co se bude dál dít.

6. Mladistvý v uvedené souvislosti vytkl soudům nižších stupňů, že nevysvětlily, v čem mělo v danou chvíli spočívat jeho povědomí o vzniklém následku, a za neuspokojivý považoval názor soudů, že „v dané situaci byla každá ruka dobrá“. Soudy nezvažovaly, že v dané chvíli nedisponoval informacemi, které až následně vyplynuly z výpovědí ostatních přítomných, a není jasné, jak s mladistvým BBBB mohli v dané chvíli pomoci. Nebyl objasněn závěr, že jednal v úmyslu, který nebyl řádně vyjádřen, neboť z obligatorních trestněprávních hledisek nepostačuje pouhé konstatování, že „úmyslně neposkytl pomoc“, ale bylo potřeba vysvětlit, zda se jednalo o přímý nebo nepřímý úmysl podle § 15 tr. zákoníku. Nebyla vyvrácena možnost, že jednal v nedbalosti, protože se mohl s ohledem na okolnosti na místě nehody nepřiměřeně spoléhat, že není jeho zásahu potřeba, když již byla poskytována pomoc jinými lidmi, což by nasvědčovalo nedodržení potřebné míry opatrnosti, ke které byl v rámci okolností povinen (objektivní hledisko) a podle svých možností schopen (subjektivní hledisko), a proto nevěděl, že může porušit či ohrozit zájem chráněný trestním zákonem. Z naznačených právních předpokladů mladistvý dospěl k závěru, že v jeho činu by bylo možné spatřovat opomenutí u nevědomé nedbalosti. Soudy danou situaci řešily ex post, kdežto v době dopravní nehody všichni přítomní dělali to, co považovali za nejrozumnější. S odstupem doby je pohled na možnosti řešení jiný než v dané chvíli, čemuž odpovídá i závěr, že se měl zachovat jinak. Soudy však konkrétní argumenty mladistvého do úvahy nebraly. Zcela nevhodně odvolací soud zmínil, že když si hráli na dospělé v pití alkoholu, měli se jako dospělí zachovat i následně. Mladistvý

tento pejorativní nádech uvedeného argumentu pominul a přisvědčil soudu v tom, že si skutečně „hráli na dospělé“, což se projevilo v průběhu nehodového děje. Způsob, jakým se zachovali, svědčí o tom, že reagovali jako děti, nikoliv jako dospělí. Právě tato okolnost by se měla projevit v hodnocení jeho zavinění.

7. Z uvedených důvodů v závěru dovolání mladistvý navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 23. 9. 2019, sp. zn. 3 Tmo 11/2019, i rozsudek Okresního soudu ve Strakonici ze dne 5. 4. 2019, sp. zn. 5 Tm 1/2019, protože spočívají na nesprávném hmotněprávním posouzení, a navrhl, aby byla věc přikázána okresnímu soudu s tím, aby vázán právním názorem Nejvyššího soudu ve věci znovu jednal a rozhodl v souladu s podaným dovoláním.

8. Vyjádření Nejvyššího státního zastupitelství, kterému byl opis dovolání zaslán (§ 265h odst. 2 tr. ř.), Nejvyšší soud do doby, kdy bylo konáno neveřejné zasedání, neobdržel.

III. Přípustnost a další podmínky dovolání

9. Nejvyšší soud, když jako soud dovolací shledal, že dovolání mladistvého je přípustné [§ 265a odst. 1, odst. 2 písm. h) tr. ř.], bylo podáno oprávněnou osobou [§ 265d odst. 1 písm. c), odst. 2 tr. ř.], v zákonné lhůtě a na místě, kde lze podání učinit (§ 265e odst. 1, 2 tr. ř.), a že netrpí vadami, pro které by je mohl podle § 265i odst. 1 tr. ř. odmítnout, přezkoumal podle § 265i odst. 3 tr. ř. zákonnost a odůvodněnost těch výroků rozhodnutí, proti nimž bylo dovolání podáno, v rozsahu a z důvodů uvedených v dovolání, jakož i řízení napadené části rozhodnutí předcházející, a dospěl k závěru, že pro zjištěné vady nemohou přezkoumávaná rozhodnutí obstát.

10. Dovolání mladistvého bylo podáno z důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., podle něhož je možné namítat, že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení. Toto zákonné vymezení zásadně umožňuje nápravu právních vad tkvících v nesprávném právním posouzení skutku, anebo v jiném nesprávném hmotněprávním posouzení, nikoliv nedostatků procesní povahy, tj. ani správnosti skutkových zjištění.

11. Posoudí-li se z těchto hledisek dovolání, je zřejmé, že ho mladistvý podal při respektu k podmínkám zákonem stanoveným pro dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., protože v jeho obsahu brojil proti nesprávnosti právní kvalifikace, kterou spatřoval v nedostatečném posouzení subjektivní stánky jemu za vinu kladeného činu, když vytýkal, že soudy s ohledem na konkrétní ve věci zjištěné skutečnosti se řádně nezabývaly jeho zaviněním a dostatečně neposuzovaly, zda se činu dopustil za splnění podmínek přímého nebo nepřímého úmyslu ve smyslu § 15 tr. zákoníku. Dostatečně proto neposoudily, zda jde v jeho případě o úmyslný trestný čin. Na podkladě těchto hmotněprávních námitek, které plně korespondují s vymezením označeného dovolacího důvodu (srov. stanovisko č. [36/2004](#) Sb. rozh. tr.), Nejvyšší soud zkoumal, zda je dovolání důvodné.

12. Zmínil-li mladistvý v úvodu dovolání též důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., který slouží k nápravě vad výroku o trestu spočívajících v tom, že byl obviněnému uložen druh trestu, který zákon nepřipouští, nebo mu byl uložen trest ve výměře mimo trestní sazbu stanovenou v trestním zákoně za trestný čin, jímž byl uznán vinným, tento odkaz učinil pouze formálně, neboť jej nepodložil žádnými konkrétními námitkami, dokonce ani neuvedl, v čem jej spatřuje.

IV. K námitkám mladistvého

a) k nejasnostem ve skutkových zjištěních

13. Podle obsahu podaného dovolání je zřejmé, že mladistvý brojil proti právnímu závěru, který soudy ve vztahu k činu kladenému mu za vinu učinily zejména ohledně jeho zavinění, v tomto případě

v podobě úmyslu. Soudům obou stupňů mladistvý vytýkal, že se tímto znakem skutkové podstaty se zřetelem na okolnosti případu a jeho věk nezabývaly, a proto Nejvyšší soud nejprve připomíná, že pro to, aby mohl subjektivní stránku řádně posoudit, je třeba vycházet ze skutkového stavu zjištěného soudy prvního, příp. druhého stupně, který je podkladem pro závěr o správnosti právních otázek ve smyslu uvedeného dovolacího důvodu (srov. přiměřeně usnesení Ústavního soudu např. ve věcech ze dne 9. 4. 2003, sp. zn. I. ÚS 412/02, ze dne 24. 4. 2003, sp. zn. III. ÚS 732/02, ze dne 9. 12. 2003, sp. zn. II. ÚS 760/02, ze dne 30. 10. 2003, sp. zn. III. ÚS 282/03, ze dne 15. 4. 2004, sp. zn. IV. ÚS 449/03, aj.). Okolnosti subjektivního charakteru se dovozují z objektivních skutečností a podle zásad logického myšlení se usuzuje na vnitřní vztah pachatele k okolnostem činu a jím způsobenému následku [srov. například stanoviska č. [62/1973](#) Sb. rozh. tr., nebo č. [41/1976](#) Sb. rozh. tr., obdobně též nálezy Ústavního soudu ze dne 17. 6. 2004, sp. zn. IV. ÚS 37/03].

14. Pro závěr o tom, zda soudy důsledně posoudily zavinění mladistvého, jsou určující skutková zjištění učiněná ve vztahu k dalším skutkovým okolnostem, jež vyplynuly z výsledků provedeného dokazování, neboť jen podle nich je možné usuzovat na vnitřní vztach pachatele k zákonem chráněným zájmům. Nejvyšší soud považuje za nutné poukázat na skutečnosti, jež jsou důležité pro rozhodnutí v projednávané věci, avšak nejsou v plné míře obsaženy v popisu skutku, v němž chybí vyjádření okolností, které, přestože vyplynuly z provedeného dokazování, nejsou součástí skutkového zjištění v tzv. skutkové větě, ačkoli mají rozhodný význam pro závěr o zavinění i pro závěr o naplnění objektivní stránky skutkové podstaty provinění neposkytnutí pomoci podle § 150 odst. 1 tr. zákoníku.

15. Porovná-li se argumenty soudu v odůvodnění a skutečnosti uvedené v popisu skutku, je zřejmé, že soudy zvažovaly množství skutečností, které v popisu skutku zahrnuté nejsou. Neúplným je popis skutku v této věci proto, že v něm není obsaženo, že mladiství opustili místo dopravní nehody v době, kdy se na místě již několik osob snažilo poškozeného z vozidla pod vodou vyprostit, a byla přivolána lékařská pomoc. V popisu je navíc nesprávně uvedeno, že mladiství „utekli, kdy neprojeví ani snahu přivolat potřebnou pomoc“, aniž by byly zachyceny okolnosti, za kterých místo nehody opustili, z nichž by bylo zcela zřejmé, že výraz „utekli“ neodpovídá realitě, neboť odešli poté, když se zeptali, co mají dělat, a odchod jim byl doporučen. Pokud by mladiství utekli, jak je ve výroku uvedeno, museli by místo sami od sebe rychle opustit. Útěk totiž znamená snahu co nejdříve a co nejrychleji se vzdálit, o což se podle výsledků dokazování v této věci nejednalo.

16. Ke zjištěným nedostatkům je nutné poukázat i na to, že mladiství odešli z místa nehody, kde bylo auto ve vodě přetočené na střechem a ponořené v řece asi do dvou třetin, voda dosahovala do výše prsou vzrostlého muže, přičemž dovolatel s mladistvým BBBB byli přítomni na silnici, kde se již k nehodě sbíhali další lidé, a započaly záchranné práce. Na místě setrvali a slyšeli, že byla zavolána mobilním telefonem jinou osobou záchranná služba, a viděli, že ve vodě jsou další lidé, kteří se snažili pod vodou uvízlého poškozeného z vozidla marně vytáhnout. Předtím, než odešli, se ptali svého kamaráda, zletilého R. F., který se též účastnil vyprošťování, co mají dělat, že se bojí, protože jim nebylo 18 let a jsou opilí, zda nemají jít pryč, a on jim řekl, ať odejdou a jdou to říci ostatním kamarádům, s nimiž trávili čas před nehodou. V době, kdy mladiství z místa nehody odcházeli, na místo přicházeli na pomoc příslušníci dobrovolného hasičského sboru (V. H. a J. F.), kteří s pomocí další osoby po krátké chvíli teprve na podnět jednoho z nich auto rozhýbali, čímž ho otočili, a tím umožnili poškozeného CCCC z potopeného vozidla vyprostit. Uvedené skutkové okolnosti, aniž by byly uvedeny ve skutkových zjištěních výroku o vině, vzal do úvahy i soud prvního stupně, který v bodě 21. rozsudku konstatoval, že „... ptali se svého vrstevníka R. F., co mají dělat, že jim nebylo 18 let, že pili alkohol a že se bojí, a zda mají jít pryč ...“. Za takto zjištěného skutkového děje nelze považovat za správný závěr, že mladiství „... z místa nehody utekli ...“, protože ten není v souladu s výsledky provedeného dokazování. Je třeba zmínit, že dovolatel i mladistvý BBBB ve svých výpovědích popsali, že od břehu řeky odešli až tehdy, když jim R. F. opověděl, ať odejdou za ostatními. Tuto skutečnost potvrdil i svědek R. F. Těmto souvislostem neodpovídá skutkové zjištění

„utekli“.

17. Na základě těchto zjištění Nejvyšší soud shledal, že skutek, jak je v rozsudku soudu prvního stupně popsán, není plně v souladu s okolnostmi, které byly zjištěny z výsledků provedeného dokazování, protože je neúplný, neboť v něm nejsou obsaženy rozhodné skutečnosti podstatné pro závěr o vině dovolatele. Tím nebyly splněny náležitosti výroku rozsudku vydaného v řízení před soudy, jímž byl mladistvý uznán vinným (viz § 120 odst. 3 tr. ř.), protože popis skutku ve skutkové větě výroku o vině nebyl uveden tak, aby jednotlivé části odpovídaly příslušným znakům skutkové podstaty trestného činu (provinění), jímž byl mladistvý uznán vinným, a je v rozporu s tímto ustanovením, když soud neuvede, v čem spočívá objektivní a subjektivní stránka trestného činu, resp. provinění (skutková věta tedy neobsahuje úplný popis skutečnosti rozhodných pro naplnění předmětné skutkové podstaty), jímž byl obviněný uznán vinným (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 4. 2006, sp. zn. 5 Tdo 426/2006). Aby mohl Nejvyšší soud z podnětu podaného dovolání přezkoumat, zda jsou v činu, jenž je mladistvému kladen za vinu, naplněny všechny uvedené znaky přezkoumávaného provinění (případně i pokusu), vyžaduje to uvedení nezbytných skutkových okolností v popisu skutku tak, aby byly dostatečnými podklady pro závěr o naplnění jednotlivých znaků zkoumané skutkové podstaty. Je třeba zdůraznit, že jen správné skutkové zjištění může být dostatečným podkladem pro správné právní závěry (srov. například nálezy Ústavního soudu ze dne 7. 3. 2001, sp. zn. IV. ÚS 386/2000, ze dne 29. 3. 2003, sp. zn. IV. ÚS 565/02, nebo 6. 10. 2005, sp. zn. II. ÚS 83/04).

18. Pokud soudy svou pozornost nezaměřily na okolnosti související s rozhodnými skutečnostmi vážícími se ke správnosti posouzení viny mladistvého, upřely mu právo na dostatečnou soudní ochranu (srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 8. 7. 1999, sp. zn. III. ÚS 505/98). Taková vada obecně zakládá porušení práva na spravedlivý proces podle článku 36 odst. 1 Listiny a článku 6 Úmluvy (srov. rozsudek ESLP ze dne 21. 1. 1999 ve věci García Ruiz vs. Španělsko, stížnost č. 30544/96, § 26, v němž bylo vysloveno, že podle ustálené judikatury musí soudní rozhodnutí uvádět důvody, na nichž jsou založená, v dostatečné míře), protože v jeho duchu je povinností obecných soudů svá rozhodnutí řádně odůvodnit a v tomto rámci se adekvátně, co do myšlenkových konstrukcí racionálně logickým způsobem vypořádat i s argumenty uplatněnými účastníky řízení (srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 17. 4. 2008, sp. zn. I. ÚS 3184/07).

19. Protože přezkoumávané rozhodnutí v popisu skutku neobsahuje u právní kvalifikace podle § 150 odst. 1 tr. zákoníku skutkové okolnosti tak, jak vyplynuly z provedeného dokazování, a i odůvodnění přezkoumávaných rozhodnutí vychází z jiných okolností, než které jsou uvedeny v popisu skutku, jde o nepřezkoumatelný výrok, jenž musí být konstitutivní, esenciální, a proto nepominutelnou součástí soudního rozhodnutí. Musí být formulován tak, aby z něho bylo jednoznačně patrné, jak soud rozhodl, neboť jen tak se jeho rozhodnutí stává přezkoumatelným (srov. rozhodnutí č. [20/1998](#) Sb. rozh. tr.). V rámci principu presumpce nevinny jsou soudy povinny, existují-li jakékoliv rozumné pochybnosti, je vyložit v prospěch obviněného, jak plyne z pravidla in dubio pro reo, podle kterého, není-li v důkazním řízení dosaženo praktické jistoty o existenci relevantních skutkových okolností, tj. jsou-li přítomny důvodné pochybnosti ve vztahu ke skutku či osobě pachatele, jež nelze odstranit ani provedením dalšího důkazu, je nutno rozhodnout ve prospěch obviněného (srov. nálezy ze dne 24. 2. 2004, sp. zn. I. ÚS 733/01). Trestní řízení proto vyžaduje v tomto ohledu ten nejvyšší možný stupeň jistoty, který je možno od lidského poznání požadovat, alespoň tedy na úrovni obecného pravidla „prokázání mimo jakoukoliv rozumnou pochybnost“ (srov. nálezy ze dne 6. 6. 2006, sp. zn. IV. ÚS 335/05).

20. V této věci však soudy uvedené zásady nedodržely, což vyplývá i z toho, jak reagoval na námítky mladistvého odvolací soud, jenž bez ohledu na popis skutku ve výroku rozsudku soudu prvního stupně v bodě 12. přezkoumávaného usnesení vycházel z jiných okolností, které sám bez ohledu na všechny zjištěné souvislosti jednostranně interpretoval. Především zcela nad rámec ve skutkové větě

popsaných zjištění v odůvodnění napadeného usnesení uvedl, že „dokazování vsutku přineslo zjištění, že poškozenému, který zůstal uvnitř vozidla obráceného střechou směrem ke dnu řeky, jako první přišel na pomoc M. S. ...“, který po zjištění, že se nepodařilo poškozenému ihned vozidlo opustit, „započal s jeho vyprošťováním. Na pomoc mu přispěchal M. Š., přičemž ani při společném jednání se jim nepodařilo poškozeného z potopeného vozidla vyprostit ... jejich snaze o pomoc poškozenému oba mladiství přihlíželi z břehu řeky. Svědek M. Š. přitom vypověděl, že když byl v řece a snažil se z vozidla vyprostit poškozeného a nešlo jim to, začal volat o pomoc.

21. Z dokazování tedy i podle odvolacího soudu vyplynulo, že ani za přispění dobrovolných hasičů, konkrétně J. F. a V. H., kteří se na místo dostavili nedlouho poté, se několika dalším osobám nacházejících se ve vodě, poškozeného nepodařilo z vozidla vyprostit. Byli to právě až hasiči, kteří iniciovali přetočení vozidla na bok tak, aby následně mohl být poškozený vytažen oknem dveří vozidla, což se následně ukázalo vhodným řešením. Tuto skutečnost odvolací soud sice konstatoval, a to zcela mimo zjištění uvedené v popisu skutku, kde tyto rozhodné okolnosti chybí, a tedy obsahem svých úvah učinil jiné okolnosti, než jsou uvedeny v popisu skutku v tzv. skutkové větě výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně, přestože měly podstatný význam pro úvahy o zavinění mladistvého AAAAA. Zjištěný rozpor proto plyne z toho, že v popisu skutku není uvedena žádná zmínka o tom, že po celou dobu, co mladiství na břehu řeky stáli, se jiní pokoušeli poškozeného z potopeného a převráceného vozidla nejprve zcela marně vyprostit. Bohužel odvolací soud i přes své závěry rozvedené v bodě 12. přezkoumávaného usnesení vycházel ze skutku, jak byl popsán ve výroku rozsudku soudu prvního stupně, aniž okolnosti, které ve zmíněném bodě 12. konstatoval, promítl do svých úvah o použité právní kvalifikaci.

22. Soudům obou stupňů je z uvedených důvodů třeba vytknout, že nerespektovaly nutnost opírat se o skutek, jak byl zjištěn, vycházet z popisu skutkových zjištění, která musejí korespondovat s výsledky provedeného dokazování, ani to, že řádné objasnění věci navazuje na povinnost soudů důkazní postup vyčerpávajícím způsobem popsat a logicky i věcně přesvědčivým způsobem odůvodnit (viz § 125 odst. 1 a § 134 odst. 2 tr. ř.). Nejsou-li totiž zřejmé důvody toho kterého rozhodnutí, svědčí to o libovůli v soudním rozhodování, jež zakládá tzv. extrémní nesoulad mezi skutkovými zjištěními a právním posouzením věci, jak plyne z § 2 odst. 5, 6 tr. ř., § 125 a § 134 tr. ř.

23. Z uvedených důvodů Nejvyšší soud má za to, že ve výroku o vině popsáný skutek není dostatečným odrazem výsledků provedeného dokazování, na něž nenavazují skutkové, ani právní závěry, a tudíž neobsahuje potřebné podklady pro závěr o tom, že byl naplněn znak potřebné pomoci, a že mladiství jednali úmyslně, když zaviněním se soudy u provinění neposkytnutí pomoci podle § 150 odst. 1 tr. zákoníku vůbec nezabývaly.

b) k potřebné pomoci

24. Výhrady mladistvého v dovolání sice zásadně směřují proti nedostatečnému uvážení všech skutečností rozhodných pro závěr o zavinění, avšak při zkoumání důvodnosti této námitky je potřeba zmínit, že okruh okolností, které musí být složkami zavinění zahrnuty, vyplývá z vymezení pojmu zavinění (§ 15 a 16 tr. zákoníku), které se vztahuje k „porušení nebo ohrožení zájmu chráněného trestním zákonem“ [srov. § 110 tr. zákoníku], vyvolanému spáchaným trestným činem „způsobem uvedeným v trestním zákoně“. Vztahuje se na průběh pachatelova činu, který se projevil v objektivní realitě a odpovídá znakům skutkové podstaty trestného činu, tj. k podstatným skutečnostem, které tvoří pachatelův skutek (čin), tedy v podstatě na všechny skutečnosti, jež jsou znakem skutkové podstaty trestného činu (výjimkou jsou samozřejmě znaky subjektivní stránky - úmysl, nedbalost, pohnutka atd.), přičemž postačí, že pachatel zná reálné skutečnosti (fakta), které se těmto znakům podřazují. Pokud by se zavinění k některé z požadovaných skutečností nevztahovalo, není dána subjektivní stránka trestného činu, a proto je vyloučena trestní odpovědnost pachatele (srov. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 216).

25. Přečinu (provinění) neposkytnutí pomoci podle § 150 odst. 1 tr. zákoníku se dopustí ten, kdo osobě, která je v nebezpečí smrti nebo jeví známky vážné poruchy zdraví nebo jiného vážného onemocnění, neposkytne potřebnou pomoc, ač tak může učinit bez nebezpečí pro sebe nebo jiného. Jde o čistě omisivní trestný čin, který lze spáchat pouze opomenutím konání, k němuž měl pachatel obecnou povinnost. Po subjektivní stránce se žádá úmysl ve smyslu § 15 tr. zákoníku. Pachatel zde úmyslně neposkytne potřebnou pomoc, ač ji mohl poskytnout bez nebezpečí pro sebe nebo pro jiného. Povinnost poskytnout potřebnou pomoc podle tohoto ustanovení má každá fyzická osoba, která s ohledem na okolnosti případu má možnost ji poskytnout bez nebezpečí pro sebe nebo jiného (viz rozhodnutí č. [52/1981](#) Sb. rozh. tr.).

26. Potřebná pomoc je taková pomoc, která je nutná k odvrácení nebo snížení nebezpečí smrti ohroženého, popř. k tomu, aby taková osoba neutrpěla újmu na zdraví v důsledku neposkytnutí pomoci. Je to zejména první pomoc, kterou účinně mohou a jsou schopni poskytnout ti, kdo jsou na dosah ohroženého. Není to pouze pomoc, která by spolehlivě vedla k záchraně (srov. v rozhodnutí č. § 12/1952 Sb. rozh. tr.). Může záležet i v přivolání odborné pomoci (rozhodnutí č. [4/1969](#) Sb. rozh. tr.) [viz JELÍNEK J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 5. vydání. Praha: Leges, 2016, s. 559].

27. Povaha potřebné pomoci závisí na charakteru konkrétního případu, kdy například podle druhu a rozsahu poranění bude poškozené osobě potřeba poskytnout první pomoc na místě, nebo naopak zajistit co nejrychlejší převoz do nemocnice, popř. zajistit příjezd lékaře na místo nehody apod., a na možnostech pachatele (po neplavci není možné žádat, aby sám vytahoval z řeky tonoucího, ale je možné po něm chtít, aby přivolal na pomoc jinou osobu schopnou potřebnou pomoc poskytnout, např. plavčíka apod.). Je to zejména první pomoc, kterou účinně mohou a jsou schopni poskytnout ti, kdož jsou na dosah ohroženého. Povinnost poskytnout potřebnou pomoc postihuje za těchto podmínek každého (srov. rozhodnutí č. 37/1963, č. 9/1967, č. [37/1969](#) Sb. rozh. tr.). Je proto zásadně správné požadovat od řidiče motorového vozidla, aby v případech, kde povaha zranění nenasvědčuje tomu, že převozem by se mohlo zraněnému ještě více ublížit na zdraví, odvezl těžce zraněnou osobu ihned k lékaři nebo do nemocnice, když jinou, zejména odbornou, pomoc nelze ihned zraněnému poskytnout a když takovéto opatření je nezbytně nutné, protože není již jiné východisko. Pojem potřebné pomoci nelze vykládat jen tak, jako by šlo o pomoc, která spolehlivě vede k záchraně nebo k snížení nebezpečí hrozícího osobě, která je v nebezpečí smrti nebo jeví známky vážné poruchy zdraví. Posouzení, zda byla osoba povinna poskytnout pomoc, závisí na konkrétních skutečnostech, protože o opomenutí pachatele u trestného činu (provinění) podle § 150 odst. 1 tr. zákoníku v podobě neposkytnutí pomoci nejde, když je pomoc poskytována jinou osobou na místě přítomnou, pokud nebylo v možnostech obviněného poskytnout ještě účinnější či rychlejší pomoc (např. lékař není zbaven povinnosti poskytnout pomoc tím, že pomoc již poskytuje laik; srov. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1592, 1593).

28. Ve smyslu uvedených zásad soudy okolnosti, za nichž v této věci k posuzovanému činu došlo, neposuzovaly a nebraly do úvahy, že nejde o typický případ neposkytnutí pomoci, protože mladiství neopomněli poškozenému pomoci, neboť na místě byli přítomni, sledovali, jak se jiní snaží z vozidla potopeného ve vodě zaklíněného poškozeného vyprostit, ale zřejmě z obavy, že jsou opilí, se do vyprošťovací akce nezapojili.

29. Při posuzování neposkytnutí potřebné pomoci v přezkoumávané věci soudy dostatečně neposuzovaly, za jakých okolností mladiství z místa nehody odešli, a tedy nebraly v potřebném směru do úvahy, že to bylo v momentě, když předtím viděli, jak se o záchranu marně snaží jejich kamarádi, a poté, co věděli, že jiná osoba již přivolala záchrannou službu (Nejvyšší soud již v bodě 15. až 16. vysvětlil uvedený rozpor).

30. Učinili tak tedy až poté, co si v jistém směru ověřili (ptali se), že jejich pomoc s ohledem na

všechny okolnosti zřejmě potřebná není. Soudy se nezabývaly tím, zda za daných okolností šlo o opomenutí potřebné pomoci. Ze skutkových zjištění vyplynulo, že s vozidlem do vody spadl i M. S., který z havarovaného vozidla vyplaval, a když zjistil, že jeho spolujezdec CCCCC je stále pod vodou, potopil se, aby ho nahmatal, a cítil ho, jak kope nohama. Proto mu jednu nohu držel a snažil se ho tahat ven z automobilu. Přiskočil k němu M. Š. a o vyproštění poškozeného se marně snažili oba, což se jim nepodařilo, protože byl ve vozidle zaklíněný. Poté přiběhli dobrovolní hasiči, kteří teprve až když byli ve vodě, naznali, že automobil musí převrátit, a teprve poté se jim to také podařilo. Poškozeného vyprostili tím způsobem, že jeden z hasičů stál u okénka spolujezdce a tahal poškozeného ven, zatímco druhý držel automobil, aby se nepřetočil zpět. Po vytažení poškozeného na břeh mu začali dávat první pomoc. Obdobně situaci popsal i M. Š., který když viděl, že poškozený nevyplaval, skočil do řeky, R. F. se snažil hledat pomoc. Svědek V. J. uvedl, že když slyšel, že automobil spadl do řeky a slyšel hlas, aby zavolali záchranku, tak svým telefonem záchranku přivolal.

31. Tyto skutečnosti bylo třeba, aby soudy v projednávané věci zkoumaly a braly je do úvahy, a aby i se zřetelem na ně důsledně zvažovaly, zda v dané situaci nešlo o případ, kdy již nebylo pomoci mladistvých potřeba, protože pomoc byla zajišťována jinými osobami a za daného stavu nebyli mladiství těmi, kdo by s ohledem na uvedené okolnosti byli schopni, resp. bylo v jejich možnostech poskytnout ještě účinnější či rychlejší pomoc.

32. Soudy nesprávně posoudily i důvody, za kterých mladiství od místa nehody odešli poté, co jim možnost odejít R. F. schválil, které považovaly za zcela bezvýznamné s tím, že jim nehrozilo žádné nebezpečí a oba byli plavci a v řece bylo vody po prsa. Takový závěr je velice zjednodušený a nebere do úvahy další zjištění. Soud totiž na jedné straně konstatoval, že „... Není jisté, zda by pomoc mladistvých na místě dopravní nehody vedla k záchraně života poškozeného, kterého se nepodařilo vyprostit M. S. a M. Š., kteří byli ve vodě, ale k vyproštění došlo, až když se na místo dostavili dobrovolní hasiči a napadlo je přetočit automobil na bok, a to až za pomoci R. F. ...“, na druhé straně však dovodil, že k záchraně poškozeného bylo třeba každé ruky a mladiství namísto poskytnutí pomoci z místa odešli. Podle soudu je vyvinit nemohlo ani to, že na místo již v té době byla přivolána záchranná služba. K námitce mladistvých, že se necítili na to, aby šli do vody, soud uvedl, že „voda nebyla natolik hluboká a 30. dubna ani pro život nebezpečně studená, mohli se na místě pokusit přivolat pomoc, na místě svítit mobilem, případně vyčkat, zda nebylo potřeba jejich pomoci na břehu ...“. Podle odůvodnění přezkoumávaného rozhodnutí odvolací soud ve shodě se soudem prvního stupně dospěl závěru, že u mladistvých nenastala podmínka, která by u nich vylučovala nutnost a povinnost poškozenému poskytnout pomoc, protože v tom, že byli nezkušení a opilí, tento negativní znak nebylo možné shledávat, neboť pokud se necítili na to, aby šli do vody, mohli případně svítit mobilem či vyčkat, zda by nebylo zapotřebí jejich pomoci na břehu.

33. Nejvyšší soud tento názor považuje za nepřesvědčivý. Pro to, aby byla uvedená negativní podmínka vyloučena, musejí být uvedeny konkrétní skutečnosti, což se však v této věci nestalo, případně šlo jen o obecné konstatování bez adekvátního vysvětlení. Závěr o tom, zda mladistvý mohl pomoci bez toho, aby sebe či jiné ohrozil, je třeba vyvozovat z toho, o jakou opilost se u něj jednalo, a to s ohledem na množství alkoholu, které podle jeho výpovědi v daný večer požil (dva nebo tři panáky vodky, dále pil vodku a piva, na náměstí popili další pivo). Otázka množství požitého alkoholu a jeho vliv na schopnost mladistvého posoudit svou schopnost pomoci, zůstala nevyřešena, jakož i to, jaká byla jeho schopnost se postarat o jiné, navíc v noci ve vodě, kdy již po celou dobu se o vyproštění poškozeného staraly minimálně dvě osoby alkoholem neovlivněné, jimž se to nejprve nedařilo, a k vyproštění došlo až s pomocí dobrovolných hasičů. Soud sice konstatoval, že mladistvý byl plavec, ale nezabýval se již tím, jak dalece v dané situaci bylo toto zjištění významné, když poškozený se vyprošťoval na jednom místě v tekoucí vodě sahající do výše prsou. Ani závěr o tom, že voda nebyla studená, nevychází z objektivně zjištěného poznatku, protože V. H., dobrovolný hasič, uvedl, že poté, co poškozeného vyprostili a přijela záchranná služba a vrtulník, z místa činu odešel, protože byl

zmrzlý. Do jaké míry byla voda studená, však soud prvního stupně nezkoumal, a ani tvrzením svědka V. H. nebo M. S. se v této souvislosti nezabýval. Důvody, proč mladistvý se „necítil“ na to „jít do vody“, soud prvního stupně neposuzoval, stejně jako chování mladistvého, jeho subjektivní postoje a jejich příčinu, že šlo o noční dobu, a jak rozhodující byl věk mladistvého, případně jeho zkušenosti apod.

34. Uvedené nedostatky nenapravit ani odvolací soud, který v bodě 17. konstatoval, že „bylo povinností mladistvých v dané situaci a v daném čase pomoc poskytnout, zcela jistě jim nehrozilo, že by se takovou pomocí sami vystavili nebezpečí smrti nebo těžké újmy na zdraví“. Kromě shora uvedené výtky nedoloženosti závěru soudu prvního stupně je třeba odvolacímu soudu vytknout, že zcela v rozporu s tím, co stanoví zákon v § 150 odst. 1 tr. zákoníku, konstatoval, že mladistvým nehrozilo, že by se vystavili nebezpečí smrti nebo těžké újmy na zdraví, protože v tomto smyslu uvedená vylučující podmínka zákonem stanovena není. Její formulace zní „ač tak může učinit bez nebezpečí pro sebe nebo jiného“. Je zřejmé, že pachatel není povinen poskytnout pomoc, pokud taková pomoc mohla vést k nebezpečí, tzn., že by sebe nebo jiného vystavil jakémukoliv nebezpečí. Stačí zde prosté nebezpečí, které není zákonem blíže definováno, a záleží proto vždy na posouzení konkrétních okolností, o jaké nebezpečí se může jednat. Rozhodně však není zákonný požadavek vyjádřen tak, že by se muselo jednat pouze o vážné nebezpečí (smrti nebo těžké újmy na zdraví), ale postačí i nebezpečí menší intenzity, které k těmto hraničním závažným následkům nemusí vůbec vést, ani jimi hrozit. Je třeba usuzovat na to, že případné nebezpečí musí být adekvátní situaci, v níž se osoba, které má být poskytována pomoc, nachází, a rovněž musí mít reálný podklad v konkrétně zjištěných skutečnostech. Obava osoby, která pomoc z uvedeného důvodu neposkytne, tak musí být přiměřená pomoci, kterou má poskytnout.

35. V posuzované věci se soudy nevypořádaly s tím, zda takovou skutečností, která by mohla vyloučit nutnost poskytnout pomoc osobě, která byla v nočních hodinách zaklíněná v potopeném vozidle, již se snažili bezúspěšně vyprostit jiní dva lidé, byla obava opilého mladistvého jít do řeky, kde sahala voda po prsa, a zda tato obava byla opodstatněná, resp. mohla být považována za skutečnost, pro kterou by nebyl povinen poskytnout potřebnou pomoc. Lze proto připomenout výpověď mladistvého AAAAA, který uvedl, že „to, že poškozený potřeboval pomoc, ho napadlo, ale ve chvíli, kdy šel pryč, tak ta pomoc byla poskytována a on se necítil na to, aby vlezl do vody ve svém stavu.... Do vody nevlezl proto, že byl v šoku a byl opilý, a měl za to, že pomoc je již poskytována a byla zavolána záchranná služba... když se rozhodli, že z místa odejdou, tak věc běželi oznámit ostatním na barák ...“. Nejvyšší soud zdůrazňuje, že je obecně známo, že opilý člověk ztrácí stabilitu, což by v tekoucí řece mohlo v nočních hodinách při předpokládaném nerovném terénu vést k pádu mladistvého do vody, případně by mohlo dojít k jiným následkům (např. nevhodnou manipulací s nástroji mohl být způsoben jiný vážný následek), nebo zkomplikování záchranných prací druhých vlastní nezpůsobilostí se v noci orientovat v nerovném terénu, apod.

36. Pokud dospěl soud prvního stupně k závěru, že mladistvý, pokud nevlezl do vody, mohl např. svítit mobilem, neučinil uvedenou úvahu v souladu se skutečnými okolnostmi, protože z žádného důkazu nevyplývá, že by právě svícení mohlo mít pro záchranu poškozeného, který byl pod vodou zaklíněný v potopeném automobilu, jakýkoliv význam. O takové potřebě nikdo na místě nehody v daných okamžicích nehovořil a neplyne z jiných skutečností, a ani objektivně se vzhledem k tomu, že poškozený uvízl ve vozidle potopeném v řece, nejvíce uvedená úvaha významná. Pokud se uvažuje o náhradní možnosti pomoci, i ta musí být jednak možná a jednak potřebná nebo účinná, protože neposkytnutí potřebné pomoci nelze spatřovat v tom, že osoba přihlížející tomu, že jiní pomoc poskytují, usoudí, že jí již není na místě třeba, případně, že není v jejích možnostech a schopnostech pomoci, a proto se vzdává. V konkrétní věci tak mladiství sice od nehody odešli, ale běželi věc oznámit ostatním kamarádům, v čemž by bylo možné rovněž v daných souvislostech spatřovat jistou formu pomoci. Potřebnou pomocí u tohoto trestného činu v takovém případě není jakákoli činnost přímo

nesouvisející se záchranou ohrožené osoby, jíž sice lze na místě realizovat, ale není v daných okolnostech nutná, případně vhodná nebo nezbytná.

37. Soudy tyto souvislosti nezvažovaly, stupeň opilosti a stav mladistvých řádně nezjistily a potřebné závěry z něj nevyvodily a nevěnovaly se okolnostem, kterými pachatel vysvětluje neposkytnutí pomoci, neboť i když výpověď pachatele nevyviní, může hrát významnou roli při ukládání přiměřeného trestu či trestního opatření (srov. DRAŠTÍK, A.: FREMR, R.: DURDÍK, T.: RŮŽIČKA, M.: SOTOLÁŘ, A. a kol. Trestní zákoník. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 899).

38. Ze všech uvedených důvodů Nejvyšší soud považuje závěr soudů obou stupňů, že mladistvý AAAAAA mohl poskytnout potřebnou pomoc a nebyla u něj přítomna vylučující podmínka, že by sobě nebo jinému způsobil nebezpečí, za minimálně předčasný a řádně nevyjasněný, protože byl soudy vystaven pouze na neúplných úvahách nerespektujících učiněná zjištění v jejich souhrnu, ani zákonné vymezení zákonných znaků § 150 odst. 1 tr. zákoníku.

c) k subjektivní stránce

39. Nejvyšší soud přisvědčil námitce mladistvého, že se soudy jeho zaviněním nezabývaly, což vyplývá z toho, že rozsudek soudu prvního stupně neobsahuje žádné úvahy o tom, proč jde o úmyslné jednání, vyjma konstatování v bodě 21., že „...svým úmyslným odchodem z místa mladiství naplnili všechny znaky skutkové podstaty provinění neposkytnutí pomoci podle § 150 odst. 1 tr. zákoníku a jsou ohroženi trestním opáčením odnětí svobody až na 1 rok“. Odvolací soud k zavinění, proti němuž zásadně mladistvý své výhrady zaměřil a ve vztahu k němuž v odvolání postup soudu prvního stupně kritizoval, v bodě 18. pouze stručně zmínil, že „úmyslně jedná ten, kdo opomene poskytnutí potřebné pomoci, ač ji mohl poskytnout bez nebezpečí pro sebe nebo jiného. Popis skutku tak, jak jej učinil okresní soud v napadeném rozsudku, jednoznačně dokládá úmyslné jednání mladistvých, o tom netřeba polemizovat“.

40. Takové závěry jsou zcela nevyhovující a nepřezkoumatelné. Vytknout je třeba odvolacímu soudu jeho závěr, že se ze skutku jednoznačně „dokládá úmyslné jednání mladistvých“ a že o tom „netřeba polemizovat“, protože i když ze skutku, jak je popsán, takový závěr vyplývat může, skutek je popsán v rozporu se skutkovými zjištěními, jak jsou rozvedeny v odůvodnění přezkoumávaných rozhodnutí (viz úvahy shora), bez opory v učiněných důkazech.

41. Uvedený závěr proto odporuje nejen výsledkům provedeného dokazování, ale svědčí i o rezignaci na povinnosti směřující k objasnění zavinění, které u provinění podle § 150 tr. zákoníku musí být ve formě úmyslu. Pachatel úmyslně opomene potřebnou pomoc, kterou je povinen poskytnout. Na to, zda se jednalo u mladistvého o úmysl, bylo třeba, aby soudy usuzovaly ze všech zjištěných skutečností, což však při absenci jakýchkoliv úvah nedodržely. Zejména nebraly v potaz skutečnosti, jež vyplynuly jak z výpovědi mladistvého, tak i dalších svědků, kteří byli na místě nehody a snaze o vyproštění poškozeného dalšími osobami přítomni. Zabývat se měly obhajobou dovolatele i výpovědí R. F.

42. Z těchto důvodů Nejvyšší soud s ohledem na námitky uplatněné dovolatelem připomíná, že subjektivní stránka charakterizuje trestný čin z hlediska jeho vnitřní stránky, z pohledu psychiky pachatele (na rozdíl od objektivní stránky, která zahrnuje vnější znaky trestného činu). Jediným obligatorním znakem subjektivní stránky trestného činu je zavinění, které se musí vztahovat v podstatě na všechny skutečnosti, které jsou znakem skutkové podstaty trestného činu. Okruh skutečností, které musí být zaviněním zahrnuty, vyplývá z legální definice zavinění (§ 15, 16 tr. zákoníku). Zavinění vyjadřuje vnitřní vztah pachatele k následku jeho jednání. Subjektivní stránka je takovým psychickým vztahem pachatele, který nelze přímo pozorovat, a na zavinění lze proto usuzovat ze všech okolností případu, za kterých ke spáchání trestného činu došlo. Může to být i

určité chování pachatele, neboť i jednání je projevem vůle. Zavinění je tvořeno složkou vědění (intelektuální), která zahrnuje vnímání pachatele, tj. odraz předmětů, jevů a procesů ve smyslových orgánech člověka, jakož i představu předmětů a jevů, které pachatel vnímal dříve nebo ke kterým dospěl svým úsudkem na základě znalostí a zkušeností. Intelektuální složka tedy zahrnuje především vnímání objektivního světa pachatelem, a to v celkové souvislosti a historii jeho prožívání skutečnosti, což pak formuje jeho představy a úsudky, jež si tvoří na základě svých znalostí a zkušeností. Při takovémto usuzování se pachateli jeví některé složky jako jisté a některé jen jako možné. Složka vůle zahrnuje především chtění nebo srozumění, tj. v podstatě rozhodnutí jednat určitým způsobem se znalostí podstaty věci. Volní složka představuje aktivní kladný vztah k zamýšleným či uvažovaným skutečnostem na podkladě znalosti rozhodných okolností, aniž by bylo vyžadováno, aby pachatel pociťoval tyto skutečnosti jako pro sebe příjemné či nepříjemné (i nepříjemnou skutečnost pachatel může chtít nebo s ní být srozuměn, jestliže se chce vyhnout skutečnosti ještě nepříjemnější anebo jestliže podlehne své vášni nebo jiným citovým hnutím). Aktivní vztah k zamýšleným nebo uvažovaným skutečnostem tu musí být z toho důvodu, že vůle musí potencovat jednání pachatele, a proto nepostačuje jen jeho „pasivní přístup“, který se neprojeví v jednání. Kladný pak tento vztah musí být z toho důvodu, že vůle směřuje k vyvolání rozhodných skutečností vlastním jednáním; pokud by byl záporný, nesměřovala by vůle pachatele k jejich vyvolání. Kladný vztah zde není jen u „chtění“ ve smyslu přímého úmyslu, ale i u „srozumění“, které provází činnost směřující k následku (popř. k jiné skutečnosti vyžadující zavinění), třebaže vlastním objektem chtění tu je něco jiného, přičemž však srozumění pokrývá i následek relevantní z hlediska trestního práva (srov. přiměřeně ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1-139. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 211).

43. U přímého úmyslu podle § 15 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku pachatel chtěl způsobem uvedeným v trestním zákoně porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem. I když u přímého úmyslu mluví zákon jen o složce volní, je nutno logickým výkladem dospět k závěru, že slovem chtěl je vyjádřena jak volní složka, tak i složka vědomostní, neboť v psychice pachatele nutně musela existovat i představa o chráněném zájmu, vůči němuž směřovala vůle pachatele ho poškodit nebo ohrozit. Vůli nakonec není ani možno izolovat od vědomí, neboť je vždy spojena se sledovaným cílem či záměrem, a proto jí musí předcházet uvědomění si tohoto cíle nebo záměru. Pokud pachatel předpokládal, že k porušení nebo ohrožení zájmu chráněného trestním zákoníkem nezbytně a nutně dojde, jde vždy o úmysl přímý, neboť pokud pachatel pokládá uvedený následek za nutný, zcela jistě jej také chce, a nejde tudíž o pouhé srozumění s tím, co pachatel svým jednáním působí. Pro nepřímý úmysl podle § 15 odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. zákoníku, platí, že o něj jde, pokud pachatel věděl, že svým jednáním může způsobem uvedeným v zákoně porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem, a pro případ, že je způsobí, byl s tím srozuměn. Srozuměním se rozumí i smíření pachatele s tím, že způsobem uvedeným v trestním zákoně může porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem. Srozumění pachatele u nepřímého úmyslu vyjadřuje aktivní volní vztah pachatele k způsobení následku relevantního pro trestní právo, čímž je míněna vůle, jež se projevila navenek, tj. chováním pachatele. Podle trestněprávní nauky není způsobení následku přímým cílem pachatele, ani nevyhnutelným prostředkem (přímo ho nechce), neboť pachatel sleduje svým záměrem cíl jiný, který může být z hlediska trestního práva jak cílem relevantním, tak i cílem nezávadným. Přitom je však pachatel vždy srozuměn s tím, že realizace tohoto cíle předpokládá způsobení následku významného pro trestní právo, avšak tento následek je nechtěným, pouze vedlejším následkem jednání pachatele, s kterým je však srozuměn. Na takové srozumění lze usuzovat z toho, že pachatel nepočítal s žádnou konkrétní okolností, která by mohla zabránit následku, který si představoval jako možný, a to ať už by šlo o jeho vlastní zásah, nebo o zásah někoho jiného (srov. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1-139. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 221, 223 až 224).

44. Je totiž nutné připustit, že daná situace byla zcela mimořádná, neboť se nejednalo o běžné neposkytnutí pomoci zjevně zraněné osobě, ale šlo o pomoc osobě, která uvízla ve vozidle, jež bylo z

větší části potopené ve vodě, a proto bylo nezbytné poškozeného z vody dostat, což se určitou dobu těm, kteří se o to snažili, nedařilo. Bylo třeba zkoumat, zda se nejednalo i o určitou bezradnost, nezkušenost, překvapení, apod., což soudy nezvažovaly, a namísto toho kladly důraz zejména na to, že mladiství z místa, kde probíhaly záchranné práce, „utekli“, a to podle závěru soudů proto, že měli obavy o to, aby nebylo odhaleno, že jsou opilí, což se jeví bez zvážení dalších souvislostí jako předčasné.

45. Z hlediska subjektivního vztahu mladistvého bylo třeba posuzovat okolnosti, za nichž k činu došlo. Jednak to byl M. S., jenž se přímo účastnil dopravní nehody a jednak M. Š., kteří okamžitě začali s vyprošťováním ve vodě, a byla přivolána další osobou záchranná služba. Množství nezkušených lidí ve vodě, tzn., pokud by mladistvý nestál jen na břehu, případně pak neodešel, by již na výsledku probíhajících záchranných prací nic nezměnilo, protože mladistvý si byl vědom, že sám není schopen pro svůj stav ničím podstatným přispět, navíc měl strach. Soudy tento strach vyložily jako strach sám o sebe a v neprospěch mladistvého, aniž by braly do úvahy, jakým způsobem se tento strach podílel na jeho úsudku k možnosti účinněji, než dosud činili ostatní, pomoci. Určitě tato pomoc vyžadovala střízlivý a rozvážný způsob uvažování bez paniky, jehož zřejmě mladiství chlapci, kteří byli na místě přítomni, nebyli za daných okolností schopni, a to přesto, že někteří z nich se snažili pomoc poskytnout.

46. V přezkoumávané věci soudy nerozvedly, proč šlo o úmyslné zavinění, neuvedly formu úmyslu a ani nevycházely z konkrétních skutečností. Pokud se úmyslem v uvedeném směru nezabývaly, dosvědčuje to, že jde o nepřezkoumatelná rozhodnutí a závěr o tom, že mladistvý naplnil znaky provinění neposkytnutí pomoci podle § 150 odst. 1 tr. zákoníku je bez potřebných a dostatečných podkladů zcela předčasný.

47. Ze všech výše uvedených důvodů, zejména proto, že soud prvního stupně nesplnil své povinnosti ve vztahu k řádnému zjištění skutkového stavu věci bez důvodných pochybností (§ 2 odst. 5 tr. ř.), skutek řádně v souladu s okolnostmi, jež vyplynuly z provedení dokazování, nepopsal, a nezabýval se v plné míře všemi zjištěními potřebnými a nezbytnými k objasnění všech znaků skutkové podstaty provinění neposkytnutí pomoci podle § 150 odst. 1 tr. zákoníku, a to nejen po objektivní stránce, ale zejména ve vztahu k zavinění. Uvedené nedostatky nenapravit ani odvolací soud, který rovněž nesplnil své povinnosti, když námitky mladistvého uplatněné v odvolání řádně nepřezkoumal, nereagoval na ně dostatečně a jiné zcela pominul, tudíž nezjistil a nenapravit vady rozsudku soudu prvního stupně, ani zjištění objasňující znaky subjektivní stránky k tomuto provinění, nemohla napadená rozhodnutí obstát. Nejvyšší soud proto podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. zrušil usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích, soudu pro mládež, ze dne 23. 9. 2019, sp. zn. 3 Tmo 11/2019, a rozsudek Okresního soudu ve Strakonici, soudu pro mládež ze dne 5. 4. 2019, sp. zn. 5 Tm 1/2019, v části týkající se mladistvého AAAAA, a ve smyslu § 261 tr. ř. i ohledně mladistvého BBBBB, nar. XY, protože zjištěné vady se týkají i jemu za vinu kladeného jednání, podle § 265k odst. 2 tr. ř. zrušil další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal Okresnímu soudu ve Strakonici, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

V. K postupu v dalším řízení

48. Předtím bude třeba doplnit dokazování, a to o výsledcích obou mladistvých k časovým souvislostem, za nichž odešli, a co po odchodu z místa nehody učinili, rovněž k tomu, jak se projevovali a jaký u nich byl účinek alkoholu, jakou s ním měli zkušenost, případně aby dotvrdili množství alkoholu, který v uvedený den zkonsumovali. Případně bude vhodné k tomu vyslechnout i další osoby, které s mladistvými přišli do styku a mohou posoudit jejich chování, a to za účelem, aby soud byl schopen objektivně posoudit, zda jejich obava ze vstupu do řeky a z aktivní pomoci při vyprošťování poškozeného byla se zřetelem na jejich opilost a stresovou situaci, v níž se nacházeli, jakož i na jejich

věk a zřejmý nedostatek zkušeností z podobných situací, přiléhavá a opodstatněná.

49. Bude třeba pečlivě posuzovat subjektivní vztah mladistvých k neposkytnutí potřebné pomoci a zkoumat, do jaké míry byli schopni si uvědomit a promyslet možné následky svého jednání, resp. nekonání, a do jaké míry tento jejich postoj byl chtěný, případně do jaké míry mohli být a byli srozuměni s možným následkem. Podle výsledků provedeného dokazování bude na soudu prvního stupně, aby zvážil nutnost vypracovat znalecké posudky na duševní stav mladistvých. Nelze vyloučit provedení i dalších důkazů, jestliže se jejich potřeba naskytne.

50. Soud poté bude muset mít na paměti veškeré zásady významné pro naplnění znaků skutkové podstaty zvažovaného provinění, zejména pak s ohledem na to, zda mladiství úmyslně opomenuli poskytnout potřebnou pomoc (§ 15 tr. zákoníku), případně zvažovat, zda se o úmyslné jednání v jejich případě nejednalo, což by znamenalo, že o uvedené provinění jít nemůže.

51. Pouze v případě, kdyby soud i přes všechny vytknuté nejasnosti a vyslovené vážné pochybnosti shledal, že byly naplněny formální znaky provinění neposkytnutí pomoci podle § 150 odst. 1 tr. zákoníku, bude jeho povinností zkoumat, zda není namístě aplikovat zásadu ultima ratio ve smyslu § 12 odst. 2 tr. zákoníku. Nyní je možné jen připomenout, že z hlediska společenské škodlivosti jde o čin, který s ohledem všechny shora zmíněné skutečnosti, stav mladistvých a jejich vlastní postoje, jakož i minimální možnosti, jimiž mohli přispět k tomu, aby k tragickému následku nedošlo, jde o čin, který není trestným činem z důvodu nedostatečné společenské škodlivosti případu. Jeví se totiž, že posuzovaný skutek z hlediska spodní hranice trestnosti neodpovídá běžně se vyskytujícím trestným činům dané skutkové podstaty. (srov. stanovisko č. [26/2013](#) Sb. rozh. tr.).

52. Na soudu prvního stupně, jemuž se věc vrací k dalšímu postupu, bude, aby v souladu se všemi shora vytknutými vadami se znovu pečlivě zabýval znaky skutkové podstaty provinění neposkytnutí pomoci podle § 150 odst. 1 tr. zákoníku. Jeho úkolem bude, aby v souladu s učiněnými skutkovými zjištěními upravil popis skutku tak, aby do něj byly zaneseny učiněné skutkové závěry, jak vyplynuly z průběhu provedeného dokazování, aby na jeho základě mohly být učiněny všechny závěry o naplnění, případně nenaplnění znaků provinění neposkytnutí pomoci podle § 150 odst. 1 tr. zákoníku.

53. S ohledem na pochybení, která Nejvyšší soud v přezkoumávaných rozhodnutích shledal, na závěr, aby se oba soudy vyvarovaly obdobných nedostatků, důrazně konstatuje, že při odůvodňování rozhodnutí bude třeba postupovat důsledně v souladu s ustanovením § 125 odst. 1 (§ 134 odst. 2 tr. ř.), které stanoví, že v odůvodnění rozsudku soud stručně vyloží, které skutečnosti vzal za prokázané a o které důkazy svá skutková zjištění opřel a jakými úvahami se řídil při hodnocení provedených důkazů, zejména pokud si vzájemně odporují. Z odůvodnění rozsudku musí být patrné, jak se soud vypořádal s obhajobou, a dále proč příp. nevyhověl návrhům na provedení dalších důkazů a jakými právními úvahami se řídil, když posuzoval prokázané skutečnosti podle příslušných ustanovení zákona v otázce viny a trestu. Podobně i z případného rozhodnutí odvolacího soudu musí být zřejmé, jak se v případě podání odvolání vypořádal s námitkami uplatněnými obviněným, popř. dalším odvolatelem (především státním zástupcem), a jaké závěry z toho vyvodil ve vztahu k napadeným výrokům rozsudku soudu prvního stupně.

54. Zcela na závěr Nejvyšší soud jen připomíná, že podle § 265s odst. 1 tr. ř. je nalézací soud vázán shora uvedenými právními názory, vyslovenými v tomto rozhodnutí, a je povinen provést úkony a doplnění, jejichž provedení Nejvyšší soud nařídil. Vzhledem k tomu, že napadená rozhodnutí byla zrušena jen v důsledku dovolání obviněného, podaného samozřejmě v jeho prospěch, nemůže v novém řízení dojít ke změně rozhodnutí v jeho neprospěch (zákaz reformationis in peius; § 265s odst. 2 tr. ř.).

Další články:

- [Trestní odpovědnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Oběť trestného činu](#)
- [Dohoda o vině a trestu](#)
- [Zajištění nároku poškozeného](#)
- [Práva obviněného \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Vydání příkazu k dodání do výkonu trestu](#)
- [Neoprávněná činnost pro cizí moc](#)
- [Kvalifikace skutku](#)
- [Odnětí věci rozhodujícímu soudci \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhradní trest](#)
- [Výkon trestu](#)